

SXEDIO-B.88

20.7.1974: ΟΙ ΠΛΟΙΑΡΧΟΙ ΤΩΝ ΥΠΟΒΡΥΧΙΩΝ "ΝΗΡΕΥΣ" ΚΑΙ "ΓΛΑΥΚΟΣ" ΔΙΑΤΑΣΣΟΝΤΑΙ ΝΑ ΠΛΕΥΣΟΥΝ ΠΡΟΣ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΟΠΩΣ ΑΝΑΦΕΡΟΥΝ ΜΠΟΡΟΥΣΑΝ ΝΑ ΦΘΑΣΟΥΝ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΑΥΣΗ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ ΑΛΛΑ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑΝ ΝΑ ΕΝΙΣΧΥΣΟΥΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΙΚΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΛΕΥΡΑ ΣΤΙΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ

Στη Επιτροπή της ελληνικής Βουλής για το φάκελο της Κύπρου **(1986)** κατέθεσαν πολλοί ελλαδίτες αξιωματικοί που περιέγραψαν την κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο.

Είπαν:

ΠΛΟΙΑΡΧΟΙ Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ Β. ΓΑΒΡΙΗΛ ΤΩΝ ΥΠΟΒΡΥΧΙΩΝ "ΝΗΡΕΥΣ" ΚΑΙ "ΓΛΑΥΚΟΣ"

Οι διοικητές των υποβρυχίων "Γλαύκος" και "Νηρεύς" που διατάχθηκαν να πλεύσουν προς την Κύπρο και αργότερα ανακληθηκαν ανέφεραν στην Επιτροπή ότι τα δυο υποβρύχια που βρίσκονταν στη Θήρα και στην Ανάφη και με εντολή του Ναυάρχου Αραπάκη διατάχθηκαν να πλεύσουν προς την Κύπρο το βράδυ της **20ης Ιουλίου 1974** εικοσιτέσσερις περίπου ώρες μετά την έναρξη της εισβολής.

Ενώ τα δυο υποβρύχια βρίσκονταν κοντά στο Καστελλόριζο καθ' οδόν προς την περιοχή της Κύπρου διατάχθηκαν να αλλάξουν πορεία.

Οι πλοίαρχοι Ι. Παναγιωτόπουλος του "Νηρεύς" και Αρχιπλοίαρχος Β. Γαβριήλ ανέφεραν ότι τα δύο σκάφη θα έφταναν στην Κερύνεια το βράδυ της **22ας** Ιουλίου και αν δεν είχε ανακληθεί η εντολή να κατευθυνθούν στην Κύπρο θα μπορούσαν να κτυπήσουν τι τουρκικές ενισχύσεις που κατέφθαναν συνεχώς στο νησί και να βοηθήσουν στο διαπραγματευτικό τομέα την Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΙΤΟΣ, απόστρατος Υποστράτηγος. Υπηρέτουσε την ημέρα του πραξικοπήματος στη

νευραλγική Διεύθυνση Κύπρου του ΓΕΕΘΑ. Το ΓΕΕΘΑ εφάρμοσε άλλο σχέδιο από αυτό που υπήρχε για απόκρουση της εισβολής, είπε στην Επιτροπή της Βουλής για το Φάκελο της Κύπρου. Η Ελλάδα, πρόσθεσε, ήταν τεχνικά αδύνατο να παράσχει κάλυψη στην Κύπρο.

Εκτός συνεδρίασης της Επιτροπής ο Μπίτος ρωτήθηκε από τους δημοσιογράφους γιατί δεν στάληκαν αεροπλάνα από την Ελλάδα στην Κύπρο.

Απάντηση:

"Το σχέδιο προέβλεπε να στείλουν δύο υποβρύχια και **18** με **20** αεροπλάνα. Και αυτό είναι ακριβώς και η δική μου απορία. Και είναι η δεύτερη μέρα που ρώτησα τον Αραπάκη μέσα στην αίθουσα Επιχειρήσεων "κύριε Αρχηγέ που είναι τα υποβρύχια αυτή τη στιγμή και μου είπε "γύρισαν πίσω".

- Που πάνε;

- Πήγαν να φυλάξουν στο στενό μεταξύ Ρόδου-Κάσου-Καρπάθου.

Και είναι η δεύτερη φορά που πάγωσα. Η πρώτη είναι όταν άκουσα για το πραξικόπημα. Και ο λόγος είναι ότι είχα συναίσθηση ότι κάτι μεγάλο κακό έγινε και διότι είμαι από χαρακτήρα κατά της βίας. Ο λόγος για όλα αυτά ήταν ότι φοβόντουσαν να μη γίνει ελληνοτουρκικός πόλεμος. Μα εδώ ο Ιωαννίδης έλεγε θα κάνουμε πόλεμο και έκανε και γενική επιστράτευση. Και φοβόμαστε το λιγότερο, δηλαδή να αμυνθούμε αν μας επιτεθεί η Τουρκία. Είναι κάτι που δεν μπόρεσα να καταλάβω.

- Κατά τον δεύτερο Ατίλα γιατί η Κεβέρνηση Εθνικής Ενότητας δεν έκανε αυτό που έπρεπε να κάνει και η χούντα στον πρώτο Ατίλα;

- Στρατιωτικώς δεν υπήρχαν δυνατότητες. Οι ενισχύσεις έπρεπε να είχαν σταλεί στις **20** του μηνός ή το πολύ στις **21** και να ήταν αποτελεσματικές, ο στόχος τους δηλαδή να ήταν η αποβατική δύναμη όπου ένα αεροπλάνο βουλιάζοντας ένα πλοίο που μπορεί να ματαιώσει όλη την απόβαση. Μα δεν είχαμε κανένα αποτέλεσμα. Μόνο από πλευράς γοήτρου μπορούσε η Ελλάδα να στείλει **3-4** αεροπλάνα και ας χανόντουσαν.

Αυτό μπορούσε να το κάμει αλλά αποτέλεσμα δεν θα είχε. Είναι όμως αλήθεια ότι ο Καραμανλής τότε ζήτησε να στείλουμε ελληνικές δυνάμεις και του είπαν πως θα γίνει χωρίς συνοδείες και τους πρότεινε να ζητήσουμε από τον συμμαχικό παράγοντα να μας εξασφαλίσει. Και είπε όχι ο συμμαχικός παράγοντας. Και είπε ο Καραμανλής θα μω εγώ μέσα. Θα σε βολιάξουν του είπαν.

- Έχουν κρατηθεί πρακτικά από τη σύσκεψη εκείνη;

- Δεν ξέρω γιατί δεν ήμουν παρών. Αλλά αυτό διαδόθηκε και συζητιόταν. Είναι αλήθεια αυτό. Οπως είναι αλήθεια ότι ο Καραμανλής όταν ήλθε κάλεσε και τους τέσσερις αρχηγούς και είπε "τι μπορούμε να κάμουμε με την Τουρκία". Και του απήντησαν τίποτα. Και τους πέταξε έξω.

ΑΠΟΣΤΡΑΤΟΣ ΤΑΞΙΑΡΧΟΣ Γ. ΚΟΥΡΤΗΣ

Είπε ότι στις συνομιλίες της Γενεύης είχαν την πληροφορία για το δεύτερο Αττίλα. Την αποκάλυψε το ελληνικό κλιμάκιο της ΚΥΠ στην Κύπρο όταν ανέκρινε έναν τούρκο αξιωματικό που είχε συλληφθεί αιχμάλωτος στον πρώτο Αττίλα. Μέσω Ρόδου η πληροφορία στάληκε στη Γενεύη.

Είπε ακόμα ότι στις **19** Ιουλίου παραμονή της έναρξης της τουρκικής εισβολής, η ΚΥΠ Κύπρου, επικεφαλής της οποίας ήταν ο ίδιος έστειλε επείγον τηλεγράφημα ότι πρόκειται να γίνει πολεμική ενέργεια. Μέχρι τότε οι συγκεντρώσεις τουρκικών μονάδων στην Αλεξανδρέτα εθεωρούντο από την ΚΥΠ ως πόλεμος νεύρων.

Οι τούρκοι αιχμάλωτοι αξιωματικοί είπεν ο Κούρτης ανταλλάχθηκαν με έλληνες χαμηλοτέρου βαθμού χωρίς να ανακριθούν. Η εντολή που είχα από τον Ρουφογάλη όταν πήγα το **72** στην Κύπρο ήταν να κρατήσω στάση ουδέτερη τόσο ως προς τους μακαριακούς όσο και ως προς τους γριβικούς, υποστήριξε ο στην Επιτροπή ο Κοπύρτης και πρόσθεσε:

"Είχαμε διαπιστώσει την ύπαρξη τουρκικού

κατασκοπευτικού κλιμακίου της ΜΙΤ στην Κερύνεια, αλλά δεν είχαμε καταφέρει να το εντοπίσουμε".

Αίσθηση προκάλεσε στα μέλη της Επιτροπής σύμφωνα με τον αθηναϊκό τύπο, το γεγονός ότι ο κ. Κούρτης δήλωσε πως "δεν ενημέρωσε την Κυπριακή στρατιωτική ηγεσία για τον επικείμενο "Ατίλα Ι" και πολλά σημεία της κατάθεσης του έμειναν αδιεκρίνιστα.

ΑΝΤΙΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΜΙΧ. ΠΗΛΙΧΟΣ

Ο αντισυνταγματάρχης Μιχ. Πηλιχός κατέθεσε στην Επιτροπή ότι το πραξικόπημα για ανατροπή του Μακαρίου είχε αποφασίσει ο Δημήτριος Ιωαννίδης και η Στρατιωτική ηγεσία από τον Απρίλη του 1974.

Ο Πηλιχός, πιστός στον Ιωαννίδη, είπε ότι ο δικτάτορας συναντήθηκε με τον βρετανό πρεσβευτή στην Αθήνα στο σπίτι του (του Πηλιχού) στις 17 Ιουλίου, δυο μέρες μετά το πραξικόπημα εναντίον του Προέδρου Μακαρίου. Ο βρετανός πρεσβευτής είχε πει στον Ιωαννίδη, ανέφερε, ότι την επομένη μέρα θα πήγαινε ο ίδιος ο τούρκος πρωθυπουργός Μπουλέντ Ετζεβίτ και του συνέστησε να πάει ο ίδιος ο δικτάτορας ή κάποιος εκπρόσωπος του να δουν τον Κάλλαχαν, υπουργό Εξωτερικών της Βρετανίας επειδή κατά τις πληροφορίες του Άγγλου πρεσβευτή, η βρετανική κυβέρνηση φοβόταν ότι θα υπάρξουν δυσμενείς εξελίξεις για την Ελλάδα.

Ωστόσο ο Ιωαννίδης δεν έβαλε υπόψη την εισήγηση του βρετανού πρεσβευτή.

ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΕΝ ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΙΑ ΚΑΤΣΑΔΗΜΑΣ, υπηρετούσε με το βαθμό Συνταγματάρχη στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων της Ελλάδας, επικεφαλής της Γ' ΜΕΟ (Μικτή Επιτελική Ομάδα).

Είπε ότι τις κρίσιμες ημέρες του πραξικοπήματος υπήρχε πλήρης κατάλυση της ιεραρχίας στο Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων.

Πρόσθεσε ότι η αποδιοργάνωση ήταν τόσο μεγάλη

ώστε οι αποφάσεις λαμβάνονταν σίγουρα από άλλα κέντρα, τα οποία, ωστόσο, δεν προσδιόρισε.

ΑΠΟΣΤΡΑΤΟΣ ΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ Χ. ΠΑΛΑΙΝΗΣ

Ο Παλαΐνης υποστήριξε ότι ο Αρχηγός του Στρατού Γαλατσάνος ενημερώθηκε για την απόφαση για το πραξικόπημα παρόλον ότι η απόφαση ήταν να σταλεί ο Μακάριος στο Άγιον Όρος και όχι να δολοφονηθεί.

Είπε ακόμη ότι ο Άγγλος πρεσβευτής κάλεσε τον Ιωαννίδη και τον προειδοποίησε ότι λίγο μετά το πραξικόπημα ότι οι τούρκοι θα εισβάλουν στην Κύπρο.

Ο Παλαΐνης είπε ότι ο Ιωαννίδης, παρά τις αντιρρήσεις του Πηλιχού ήταν κατηγορηματικός. Είπε τέλος ότι είναι διαταγή και ότι "εσείς οι δυο θα την εκτελέσετε ως επιτελείς του εγχειρήματος".